

Sygnatura akt VIII Gz 478/18

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2019 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie, Wydział VIII Gospodarczy,

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR del. Monika Rzepiejewska

po rozpoznaniu w S. 11 lutego 2019 roku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

przeciwko (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.

o zapłatę

na skutek zażalenia pozwanej na postanowienie Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z 7 września 2018 roku (sygn. akt X GC 938/18)

postanawia:

oddalić zażalenie.

SSR del. Monika Rzepiejewska

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 7 września 2018 r. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie (sygn. akt X GC 938/18) oddalił wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych w zakresie opłaty od apelacji od wyroku z 7 maja 2018 r.

W uzasadnieniu wskazał jako podstawę rozstrzygnięcia art. 103 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 300 z późn. zm.; dalej: u.k.s.c.). Wyjaśnił, że w pozwana, oprócz twierdzenia o braku środków na pokrycie kosztów postępowania, nie uzasadniła w żaden sposób złożonego wniosku, a zatem nie wykazała braku wolnych środków finansowych na pokrycie niezbędnych kosztów sądowych. Pozwana nie złożyła jakichkolwiek dokumentów (księgowych czy podatkowych), pozwalających na uznanie, że obecnie jej sytuacja finansowa nie pozwala na ponoszenie kosztów sądowych, w tym opłaty sądowej od wniesionej apelacji. Ograniczenie się przez pozwaną wyłącznie do wskazania, że nie posiada majątku – bez wykazania tej okoliczności – nie mogło stanowić podstawy ustaleń faktycznych, przemawiających za zwolnieniem od kosztów sądowych. Brak aktywności dowodowej przemawia na niekorzyść strony wnioskującej o zwolnienie od kosztów sądowych, ponieważ uniemożliwia sprawdzenie wiarygodności twierdzeń zawartych w oświadczeniu. Sankcją za niedopełnienie obowiązków w zakresie wykazania swoich możliwości płatniczych jest negatywne rozpatrzenie złożonego wniosku. Podkreślił, że zarządzenie dochodzenia co do rzeczywistej sytuacji majątkowej (art. 109 u.k.s.c.) nie jest obligatoryjne.

Na powyższe postanowienie pozwana złożyła zażalenie, wnosząc o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez zwolnienie od kosztów sądowych – opłaty od apelacji w całości, ewentualnie o zwolnienie od tej opłaty w części albo uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła brak rozważenia materiału dowodowego i sprzeczność istotnych ustaleń z treścią tego materiału, polegające na

oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, nierozpoznaniu wniosku o zwolnienie również w zakresie możliwości chociaż częściowego zwolnienia od opłaty od apelacji.

Sąd zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie jedynie przypomnieć należy, że instytucja zwolnienia od kosztów sądowych jest wyjątkiem od zasady fiskalizmu postępowania cywilnego. Z tego względu instytucja ta nie może być stosowana powszechnie, lecz jedynie w uzasadnionych przypadkach. Należy mieć na względzie, że de facto zwolnienie od kosztów sądowych powoduje obciążenie nie „abstrakcyjnego” Skarbu Państwa, lecz pośrednio całego społeczeństwa. Dlatego korzystając z instytucji zwolnienia od kosztów sądowych należy mieć na względzie wyważenie interesu wnioskodawcy oraz ogółu społeczeństwa, które w przypadku zwolnienia zostanie obciążone tymi kosztami. R. legis instytucji zwolnienia od kosztów sądowych było umożliwienie podmiotom, których trudna sytuacja – z uwzględnieniem zwłaszcza sytuacji materialno-finansowej – nie pozwala na korzystanie z konstytucyjnie i międzynarodowo gwarantowanego prawa do sądu

Pozwana jest spółką kapitałową – osobą prawną. Instytucję zwolnienia od kosztów sądowych osób prawnych reguluje art. 103 u.k.s.c. i przepis ten obejmuje możliwość zwolnienia od kosztów sądowych zarówno w całości, jak i w części. Tym samym przyjąć należy, że oddalenie przez Sąd pierwszej instancji złożonego przez pozwaną wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych stanowiło odmowę tak do całości opłaty od apelacji, jak i części tej opłaty. Podkreślenia wymaga, że przyczyną oddalenia wniosku było niewykazanie braku środków na poniesienie kosztów sądowych w ogóle. Stąd oczywistym pozostaje, że taka przyczyna przemawiała za oddaleniem wniosku w całości, nie zaś za przyznaniem zwolnienia od kosztów sądowych choćby w części, bowiem nie zostało wykazane, że pozwana nie może ponieść tych kosztów w jakiegokolwiek części.

Podkreślenia wymaga, że dla zwolnienia od kosztów sądowych osób prawnych ustawodawca w art. 103 u.k.s.c. nie sprecyzował określonych wymogów formalnych wniosku czy załączników (jedynie w stosunku do osób fizycznych art. 102 ust. 2 u.k.s.c. ustanawia wymóg załączenia oświadczenia sporządzonego na urzędowym formularzu). Oświadczenie podmiotu ubiegającego się o zwolnienie od kosztów sądowych na podstawie art. 103 u.k.s.c. nie może ograniczać się do twierdzenia o braku dostatecznych środków na uiszczenie kosztów sądowych, ponieważ zwolnienia można udzielić w sytuacji, gdy okoliczność ta zostanie wykazana („jeżeli wykazała”). Niezbędne jest wykazanie tych okoliczności odpowiednimi dowodami, przy czym to na wnioskodawcy spoczywa ciężar przedstawienia dowodu w tym zakresie. Brak jest przy tym normatywnych podstaw do stwierdzenia obowiązku sądu działania z urzędu w pozyskiwaniu stosownego materiału dowodowego (A. Daczyński, [w:] Koszty postępowań sądowych. Komentarz, red. J. Ignaczewski, Legalis/el. 2008, kom. do art. 103 u.k.s.c.). Twierdzenia oraz popierające je dowody muszą być wiarygodne, przy czym wiarygodność należy oceniać z uwzględnieniem treści art. 233 k.p.c. (czyli według własnego przekonania, jednak – co wynika z jednolitego ugruntowanego orzecznictwa i stanowiska doktryny – z uwzględnieniem zasad logiki i doświadczenia życiowego).

Brak jest przy tym normatywnego obowiązku zarządzenia dochodzenia na podstawie art. 109 u.k.s.c. Przesłanką zarządzenia dochodzenia jest powstanie wątpliwości co do rzeczywistej sytuacji strony ubiegającej się o zwolnienie. Oznacza to, że strona taka musi już w jakiś sposób wykazać swoją sytuację, a wykazanie to rodzi wątpliwości co do rzeczywistego stanu. Dopiero wówczas można rozważać dochodzenie, przy czym stwierdzenie braku wiarygodności przedłożonych dowodów nie implikuje w każdej sytuacji obowiązku przeprowadzenia dochodzenia z art. 109 u.k.s.c., jeżeli z przedstawionych informacji wynika, że zachodzi podstawa do oddalenia wniosku (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2010 r., sygn. akt II PZ 31/09; postanowienie Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2013 r., sygn. akt V CZ 69/13).

Strona pozwana mogła sprostać obowiązkowi wykazania swojej sytuacji majątkowej przedstawiając jakiegokolwiek dokumenty, które umożliwiałyby zobrazowanie jej kondycji finansowej, np. sprawozdanie finansowe, wyciągi z kont bankowych, raporty kasowe, deklaracje podatkowe, umowy kredytowe i pisma banku oceniające zdolność kredytową,

dokumenty stwierdzające obciążenie nieruchomości hipoteką, a ruchomości zastawem, dokumenty stwierdzające wysokość zobowiązań (postanowienie Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2015 r., sygn. akt I CZ 31/15; postanowienie Sądu Najwyższego z 27 października 2016 r., sygn. akt V CZ 65/16).

Przenosząc powyższe na kanwę niniejszej sprawy nie może umknąć uwadze irracjonalność argumentacji pozwanej zaprezentowanej w zażaleniu. Pozwana w uzasadnieniu zażalenia podnosi, że „[...] przedstawione w sprawie przez stronę pozwaną dokumenty umożliwiają pełną ocenę rzeczywistych możliwości finansowych pozwanej oraz pozwalają ocenić jej stan majątkowy.” (s. 2 zażalenia, k. 78). Tymczasem ani składając wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych wraz z apelacją (k. 70), ani w załączeniu do rozpoznawanego zażalenia (k. 79) pozwana nie przedstawiła ani jednego dokumentu. Pozwana, jak wynika z akt sprawy, złożyła do akt wyłącznie niekompletny sprzeciw od nakazu zapłaty (k. 29), następnie pismo wraz z załączonym uzupełnionym sprzeciwem (k. 37 i n.), wniosek o doręczenie wyroku z uzasadnieniem (k. 56), apelację (k. 67 i n.) oraz rozpoznawane zażalenie (k. 77 i n.). Z akt sprawy nie wynika, aby w załączeniu do któregośkolwiek z tych pism, ani w innym czasie pozwana przedłożyła do akt sprawy jakieś dokumenty, na które powołuje się w uzasadnieniu zażalenia. Taki stan rzeczy wywołuje wrażenie, że ubieganie się o zwolnienie od kosztów sądowych od apelacji stanowi taktykę procesową pozwanej, ukierunkowaną na przedłużaniu niniejszego postępowania, nie zaś rzeczywistą potrzebą obrony w sprawie i uzasadnionej potrzeby uzyskania pomocy finansowej w postaci zwolnienia od kosztów sądowych.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w uzasadnieniu zażalenia pozwana przytacza twierdzenia, że w ostatnim czasie generuje zysk, który przeznacza na „bieżące i najpotrzebniejsze wydatki” (s. 3 zażalenia, k. 79), których pozwana jednak w żaden sposób nie skonkretyzowała (nie podała, jaki osiągnęła zysk, a następnie na czym rzecz i w jakiej kwocie i z jakiego tytułu poniosła wydatki), ani nie udowodniła. Niezależnie od powyższego przypomnieć jednak należy, że opłaty sądowe związane z uczestnictwem przedsiębiorcy w postępowaniach sądowych stanowią koszty działalności przedsiębiorcy, które musi uwzględniać w racjonalnym planowaniu wydatków. Nie ma uzasadnionych podstaw, by co do zasady uznać preferencję dla innych wydatków, w tym związanych z pokryciem bieżących kosztów funkcjonowania przedsiębiorcy (postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lutego 2005 r., sygn. akt V CZ 8/05). Obowiązek pokrycia kosztów sądowych należy traktować przynajmniej równorzędnie z innymi zobowiązaniami. Przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych wyłączone jest w sytuacji, gdy ubiegający się o nie posiada majątek umożliwiający mu uzyskania niezbędnych środków, choćby przez zaciągnięcie kredytów, których zabezpieczeniem może być ten majątek (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 18 października 2012 r., sygn. akt I ACz 1699/12; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 22 lipca 2013 r., sygn. akt I ACz 1170/13).

Z uwagi na fakt, że wniosek dotyczył zwolnienia od opłaty od apelacji należy również podkreślić, że pozwana była obowiązana na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji koszty na ewentualne postępowanie drugoinstancyjne. Nie wykazała natomiast, aby zabezpieczenie tych środków nie było możliwe.

Należy również wziąć pod uwagę, że skoro pozwana działa w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, to twierdząc że nie dysponuje środkami na koszty sądowe pochodzącymi z bieżącej działalności, powinna wykazać, iż nie jest w stanie uzyskać tych środków od wspólników przez dokapitalizowanie spółki w sposób przewidziany w k.s.h., na przykład w formie dopłat, zanim zwróci się o pomoc do Skarbu Państwa (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 14 grudnia 2012 r., sygn. akt I ACz 838/12). Przy ocenie kondycji spółki należy wziąć zatem pod uwagę nie tylko właściwości spółki ale także możliwości finansowe jej wspólników lub akcjonariuszy, w tym możliwości uzyskania przez nich kwot koniecznych dla wytoczenia powództwa (postanowienie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 13 czerwca 2012 r., sygn. akt C-156/12). Dopłata jest formą wewnętrznej przymusowej pożyczki wspólników na rzecz spółki i może być wykorzystana także na pokrycie kosztów sądowych w sprawach prowadzonych przez spółkę (postanowienia Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 18 grudnia 2013 r., sygn. akt II FZ 1098/13 oraz z dnia 20 lutego 2014 r., sygn. akt II FZ 145/14). W niniejszej sprawie pozwana natomiast nie przytoczyła żadnych okoliczności, które przemawiałyby za uznaniem, że w powyższym trybie nie może uzyskać środków pozwalających na uiszczenie opłaty od apelacji.

Zaskarżone postanowienie nie mogło podlegać innej ocenie niż jako orzeczenie w pełni trafne i uzasadnione okolicznościami sprawy. Formulowane przez pozwaną zarzuty na etapie postępowania zażaleniowego nie mogły wywrzeć zamierzonego przez pozwaną skutku, a nadto nie znajdowały jakiegokolwiek oparcia w realiach sprawy.

W tych okolicznościach zażalenie podlegało oddaleniu na podstawie art. 385 w zw. z art. 397 § 2 k.p.c.

SSR del. Monika Rzepiejewska

Sygnatura akt **VIII Gz 478/18**

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

4. (...)

(...)

KARTA KWALIFIKACYJNA ORZECZENIA

(...)

(...)

(...)

(...)

(...)